

ОСОБЛИВОСТІ НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Довга М. О., Самілик Л. О.

У статті автори досліджують особливості наказного провадження в країнах Європи. Ідеться про те, що існування в сучасному цивільному процесі багатьох країн світу наказного провадження та розширення сфери його застосування вказує на те, що ця процедура є однією з найкращих процедур сучасного цивільного судочинства в глобальному масштабі. Це визначається не лише національними, а й наднаціональними чинниками.

Досліджено практику здійснення наказного провадження на прикладі Німеччини як країни-учасниці Європейського Союзу. Аналіз наказного провадження Німеччини дає змогу зробити такі узагальнення: процедура наказного провадження досить чітко врегульована в цивільному процесуальному законодавстві й спрямована на підвищення ефективності розгляду цивільних справ, скорочення термінів судового захисту порушених прав осіб; у німецькому варіанті чітко відслідковується прагнення максимально спростити й прискорити наказне провадження за рахунок використання технічних засобів і бланків. Судовий наказ сам по собі не розглядається як судове рішення, винесенням якого закінчується провадження у справі, оскільки він не має ні формальної, ні матеріальної сили судового рішення. Із цих позицій судовий наказ необхідно розглядати як різновид судового проміжного рішення, необхідного для винесення наказу про виконання.

Розкрито процедуру здійснення наказного провадження, зокрема, через систему електронного обігу. Аналіз інституту наказного провадження країн Європи дає змогу зробити висновок, що в ньому є велика кількість ефективних механізмів та особливостей, котрі необхідно ввести в українське цивільне судочинство. Особливо це стосується полегшених та оновлених засобів комунікації між сторонами в цивільному процесі з використанням різноманітних інформаційних технологій та електронних засобів, що є нагальним питанням для України. Також автори дослідили особливості вітчизняного інституту наказного провадження та європейського цивільного процесуального законодавства загалом.

Ключові слова: цивільне судочинство, процесуальне законодавство, наказне провадження, Німеччина, Європейський Союз, захист прав.

Dovha M. O., Samilyk L. O. Features of injunction proceedings in European countries

The article considers the peculiarities of injunction proceedings in European countries. It has been established that the existence of injunctive proceedings in the modern civil process of many countries of the world and the expansion of its scope indicates that this procedure is one of the best procedures of modern civil proceedings on a global scale, and it is determined not only by national but also supranational factors.

Germany, as a member state of the European Union, has an effective practice of conducting injunctive proceedings. The analysis of injunctive proceedings in Germany allows the following generalizations: the procedure of injunctive proceedings is quite clearly regulated in civil procedural law and is aimed at improving the efficiency of civil cases, reducing the time of judicial protection of violated rights of persons; In the German version, the desire to simplify and speed up the injunction proceedings as much as possible through the use of technical means and forms is clearly traced. In Germany, a court order is not in itself regarded as a court decision ending the proceedings, as it has neither the formal nor the material force of a court decision. From these points of view, a court order should be considered as a kind of judicial intermediate decision necessary for the issuance of an enforcement order.

The procedure for carrying out injunctive proceedings, in particular through the electronic circulation system, is disclosed. An analysis of the institution of injunctive relief in European countries allows us to conclude that it has a large number of effective mechanisms and features that need to be introduced into the Ukrainian civil proceedings. This is especially true of facilitated and updated means of communication between the parties in civil proceedings using a variety of information technologies and electronic means, which is an urgent issue for Ukraine. Also in the article, the authors explored the features of the domestic institution of injunctive relief and European civil procedural law in general.

Key words: civil proceedings, procedural legislation, injunctive proceedings, Germany, European Union, protection of rights.

Постановка проблеми. У європейській правовій науці наказне провадження регулюється Регламентом Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу 1896/2006 від 12 грудня 2006 року, а також національним законодавством країн учасниць Європейського Союзу (далі - ЄС). Особливості наказного провадження європейських країн простежуються в самій сфері застосування цього нормативно-правового акта. Зокрема, у ЄС усе ще актуальним є питання про необхідність реформування процесуального законодавства країн-учасниць, що передбачає створення подібних, удосконалених, але водночас спрощених національних цивільних процесуальних норм, уніфікацію та оновлення окремих інститутів цивільного процесуального права всередині ЄС. З огляду на політику України щодо вступу в ЄС, це питання є надзвичайно актуальним не лише для європейських держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вдосконалення окремих процесуальних інститутів і механізмів, зокрема інституту наказного провадження, системно розглядаються в роботах як зарубіжних, так і українських учених-процесуалістів (М. Вербіцька, С. Загайна, Д. Кримський, А. Шабалін та інші). Водночас у юридичній літературі мало уваги приділяється питанням необхідності реформування процесуального законодавства країн-учасниць ЄС, створення подібних спрощених національних цивільних процесуальних норм, удосконалення національного інституту наказного провадження.

Мета статті - розкрити особливості наказного провадження в країнах Європи в аспекті підвищення ефективності національного судочинства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наказне провадження є самостійним і спрощеним видом проваджень у цивільному судочинстві, де суддя на передбачених законом підставах за заявою особи, яка має право вимоги, без виклику заявника та боржника й без судового засідання на основі документів, що додані до заяви, видає судовий наказ, якому притаманна особлива цивільно-правова природа. Наказне провадження спрямоване на більш швидке вирішення правового спору між кредитором і боржником (щоб це було ергономічно та швидко) для захисту суб'єктивних цивільних прав. Тому процес доказування тут спрощений [11, с. 117-118; 16, с. 45-53].

Цивільний процесуальний кодекс (далі - ЦПК) України передбачає розгляд справ в наказному провадженні. Цей інститут цивільного судочинства регулюється розділом II ЦПК України. Від-

повідно до ч. 1 ст. 160 ЦПК України, судовий наказ є особливою формою судового рішення, що видається судом за результатами розгляду вимог, передбачених ст. 161 цього Кодексу. Із заявою про видачу судового наказу може звернутися особа, якій належить право вимоги, а також органи й особи, яким закон надає право звертатися до суду в інтересах інших осіб [4, с. 15; 8, с. 152].

Згідно з ч. 2 ст. 42 ЦПК України, у процесі розгляду вимог у наказному провадженні учасниками справи є заявник і боржник, хоча в ч. 3 ст. 171 ЦПК України законодавець указав «заявник», а в дужках - «стягував». Сторони наділені цивільною правоздатністю та мають бути цивільно-дієздатними згідно із Цивільним кодексом України та ЦПК України [16].

Усі справи, що підлягають вирішенню в порядку цивільного судочинства, вирішуються місцевими загальними судами першої інстанції. У статті 161 ЦПК вказані підстави, на яких суд може видати судовий наказ: 1) заявлено вимогу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати та середнього заробітку; 2) заявлено вимогу про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника; 3) заявлено вимогу про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення й радіомовлення з урахуванням індексу інфляції; 4) заявлено вимогу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину - однієї чверті, на двох дітей - однієї третини, на трьох і більше дітей - половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину, якщо ця вимога не пов'язана з установленням чи оспоруванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб; 5) заявлено вимогу про стягнення аліментів на дитину у твердій грошовій сумі в розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога не пов'язана з установленням чи оспоруванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб [15, с. 73-78]; 6) заявлено вимогу про повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, яке набуло законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів; 7) заявлено вимогу до юридичної особи або фізичної особи-підприємця

про стягнення заборгованості за договором (іншим, ніж про надання житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення), укладеним у письмовій (у тому числі електронній) формі, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб [16].

Безпосередньо початок глобалізації у сфері цивільного судочинства варто пов'язувати з інтернаціоналізацією норм Декларації прав людини та громадянина, розробленим на її підставі й затвердженням на рівні європейського регіону Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод (далі - ЄКПЛ), п. 1 ст. 6 якої закріплено, що кожен при визначенні його цивільних прав та обов'язків або при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, висунутого проти нього, має право на справедливий публічний розгляд справи в розумний строк незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону, тобто запроваджено концепт справедливого судочинства [12]. У подальшому наведене право в тій чи іншій інтерпретації буде закріплено в ч. 1 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, затвердженого Резолюцією Генеральної асамблеї ООН 2200A (XXI) від 16.12.1966, п. п. 1, 5 ст. 8 Американської конвенції про права людини 1969 р., п. 1 ст. 7 Африканської хартії прав людини та народів 1981 р., ст. 47 Хартії ЄС про основні права, підписаної Європейським парламентом, Радою ЄС і Європейською комісією 07.12.2000 [9].

Характерною рисою наказного провадження країн ЄС є порядок здійснення безспірного стягнення - законодавчо закріпленого твердого розміру грошової суми щодо безспірної вимоги. Порядок щодо безспірного стягнення в цивільних і торгових справах є законодавчо врегульованим і діє вже більше десяти років на всій території ЄС. Однак існують і винятки із цього правила. Предметом безперечної вимоги не можуть бути 1) вимоги щодо прострочених зобов'язань споживчого кредиту, 2) вимоги, подані до першочергового зустрічного виконання, 3) вимоги при обмеженнях публічного характеру [7]. Зазначимо, що така процедура не застосовується до грошових зобов'язань, які є предметом трудових спорів, а також до інших вимог, немайнового характеру.

Правом пред'явлення безперечної вимоги володіє як фізична, так і юридична особа, яка проживає на території країн ЄС. Крім того, багато громадян та організацій третіх країн володіють можливістю пред'явити вимогу безспірного стяг-

нення до будь-якої організації-боржника, якщо вона є резидентом ЄС [9; 14, с. 38-40].

Зауважимо, що право на звернення із заявою про безспірне стягнення боргу є правом зацікавленої особи. Щоб почати процес, зацікавлена особа за місцем свого проживання подає заяву в суд. При цьому реалізація свого права українськими компаніями щодо європейських боржників включає можливість подачі заяви в суд адвокатом, який зможе подати вимогу через свою зареєстровану адресу в будь-якій країні ЄС за розпорядженням українського резиденту [14, с. 38-40].

У такому випадку сума висунутої грошової вимоги ніяк не обмежується. Але від суми залежить підсудність. Наприклад, районні (дільничні) суди в Німеччині розглядають тільки справи, вимоги яких перевищують 5000 євро [1]. У земельний суд зазвичай допускаються вимоги з більшою сумою, ніж указано раніше.

Існують й інші ситуації, коли до пред'явлення вимог до боржників, які не є резидентами ЄС, може бути обраний інший порядок підсудності. Наприклад, у Німеччині та Ізраїлі існує свій порядок, при якому заява німецького кредитора про безспірне стягнення боргу з ізраїльського боржника може бути розглянута лише в ізраїльському суді [9].

Загалом система джерел цивільного процесуального права Німеччини показує комплексність характеру цивільного процесу. Серед найбільш важливих джерел німецького цивільного процесуального права можна назвати Німецьке цивільне процесуальне укладання від 30 січня 1877 р.; Закон про судоустрій від 27 січня 1877 р. (Gerichtsverfassungsgesetz) у редакції від 9 травня 1975 р. з подальшими змінами; Закон про примусовий продаж з торгів і примусове управління від 24 березня 1877 р. (Zwangsvorsteigerungsgesetz und die Zwangsverwaltung) у редакції від 20 травня 1898 р. з наступними змінами; Закон про справи непозовного провадження від 17 травня 1898 р. (Gesetz über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit) у редакції від 20 травня 1898 р. з наступними змінами; Німецький закон про суддів від 8 вересня 1961 р. в редакції від 19 квітня 1972 р. з наступними змінами (das deutsche Richtergesetz); Закон про судові платежі від 5 травня 2004 р. (Gerichtskostengesetz); Закон про оплату послуг адвокатів і адвокатів від 5 травня 2004 р. (Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte); Закон про неспроможність від 5 жовтня 1994 р. (Insolvenzordnung); Патентний

закон від 16 грудня 1980 р. (Patentgesetz) тощо [5]. Окремі процесуальні норми можуть міститися й у законах, присвячених регулюванню матеріальних правовідносин, наприклад, у Цивільному і Торговому укладеннях [6].

Відзначимо, що німецьке судочинство будується на принципах, які використовуються й у вітчизняному цивільному процесі, серед них - незалежність суду, рівність сторін, гласність, безпосередність дослідження процесуального матеріалу, усність, змагальність, диспозитивність, вільна оцінка доказів [12].

Основною формою провадження є позовне провадження. Крім того, виділяються спеціальні процесуальні передумови, установлені для окремих видів проваджень або позовів, наприклад документального й вексельного провадження (§ 592 ЦПУ) або наказного провадження (§ 688 ЦПУ).

Таким чином, у Німеччині виділяють як загальні форми провадження, так і форми спрощеного провадження. Формою спрощеного провадження в Німеччині є судовий наказ.

Судовий наказ (Mahnverfahren) - це «спрощений акт правосуддя, який латентно умотивований посилатися на норми права, поєднує в собі волю суду, від імені держави, і виконавчий документ, закінченість і можливість утілення якого знаходяться залежно від дії або бездіяльності боржника» [18, с. 15-16]. Судовий наказ передбачає відправлення боржникові вимоги оплатити кредитору певну грошову суму, але «при реалізації судового наказу видається виконавчий лист, за яким грошова вимога кредитора може бути виконаною» [3].

Наказне провадження є однією з найпоширеніших форм прискорення розгляду цивільних і арбітражних справ. Німеччина не є винятком із цього правила, оскільки цей механізм є одним із найбільш розроблених, сучасних і затребуваних механізмів прискорення провадження в Німеччині, чие Цивільне процесуальне укладення детально описує особливості, характерні риси та властивості цієї процедури.

У німецькій літературі «відзначається швидкість і дешевизна наказного провадження порівняно зі звичайним порядком провадження, тому наказне провадження є найбільш поширеним інститутом спрощеного провадження» [10, с. 16]. Наказне провадження в німецькому процесі - це «сукупність правил, що являють собою різновид спрощених проваджень. Воно позиціонується законодавцем як самостійний процесуальний порядок розгляду справи, відмінний від загально

позовного, і належить до числа особливих (спеціальних) проваджень» [10, с. 16].

Основною метою наказного провадження в Німеччині, як і в інших державах ЄС, є «надання можливості отримання судового захисту кредитору в найкоротші терміни у випадку ймовірно безперечної вимоги» [17, с. 44]. При цьому основне значення судового наказу полягає в «його інформативній функції: наказ є не стільки судовою ухвалою, скільки роз'ясненням кредитору його реальних прав і підтвердженням їх у судовому порядку, а боржнику - владним нагадуванням про невиконані зобов'язання. Водночас ця процедура не передбачає розгляду обґрунтованості пред'явленої заявником вимоги» [10, с. 16].

Відповідно до §688 ЦПУ Німеччини, предмет вимоги кредитора щодо боржника повинен обов'язково бути виражений у грошовій формі й чітко вираженому розмірі, оскільки визначення розміру може бути передане на розсуд суду [5, с. 59]. Так, згідно з ЦПУ Німеччини, наказне провадження можливе тільки для стягнення певної грошової суми будь-якого розміру, обчисленої в євро (абзац 1 § 688). Стягнення в іноземній валюті допускається, якщо доставка судового наказу повинна здійснюватися за кордон - у держави-учасниці ЄС або країну, з якою укладено відповідний міжнародний договір (§32 Закону про виконання договорів і виконання регламентів Європейського Союзу в галузі визнання й виконання в цивільних і кримінальних справах від 19 лютого 2001 р.).

У зустрічній сторони є можливість заперечити проти попереджувального повідомлення про сплату простроченого боргу. Для цього необхідно використовувати прикладений до повідомлення бланк, указівки щодо заповнення якого повинні бути взяті до уваги. Якщо позов надходить у дільничний суд, то позивача інформують про це й просять унести відповідну оплату для покриття поточних витрат, якщо він хоче перевести справу в цивільний процес. Якщо заява на проведення спірного процесу є в наявності й оплачується наступна частина судових витрат, то справа віддається в зазначений суд [1].

Наказне провадження в Німеччині віднесено до компетенції дільничного (місцевого) суду незалежно від ціни позову, навіть якщо позовне провадження з приводу заявленої вимоги підсудне суду землі. Безпосередньо воно здійснюється не суддею, а службовцем правосуддя (der Rechtspfleger) (п. 1 §20 Закону про службовців правосуддя) або службовцем канцелярії. Адвокатське представництво не є обов'язковим.

У регулюванні територіальної підсудності німецьке законодавство прийнятне для кредитора-заявника, оскільки надає йому право подати заяву про винесення судового наказу до суду, у якому він підсудний у загальному порядку (фактично за своїм місцем проживання), а за відсутності в нього загальної підсудності на території Німеччини (фактично, якщо він там не проживає) - у берлінський дільничний суд району Шенеберг (§ 689). Коли наказне провадження переходить у позовне, спеціальні правила підсудності утворюють необхідність передачі спору до компетентного суду. Цей суд повинен бути вказаний у заяві про винесення судового наказу (п. 5 абз. 1 §690) [3].

Відповідно до абз. 2 §688 ЦПУ Німеччини, при вирішенні питання про допустимість наказного провадження необхідно враховувати також випадки, коли законом установлюється пряма заборона на здійснення до певної категорії справ наказного провадження, переважно «до таких категорій відносяться вимоги підприємця, що настали з договору споживчої позики, якщо ефективний річний процент перевищує чинну при підписанні договору базисну процентну ставку більше ніж на 12%. Уведенням цієї норми законодавець ставить має на меті виключити видачу судового наказу за вимогами, що суперечать принципу добросовісності споживчих кредитів з погашенням у розстрочку. Крім цих вимог, наказне провадження не допускається в разі, якщо виконання вимоги залежить від ще не наданого зустрічного виконання. Отже, пред'явлення вимог, що мають характер зустрічного виконання (наприклад, платіж-поставка), у наказному провадженні Німеччини виключається навіть у тому випадку, якщо боржник стикається з простроченням кредитора в прийнятті до виконання зобов'язання боржником» [3]. Наказне провадження також не здійснюється, якщо повідомлення судового наказу у випадках, указаних у §185 ЦПУ Німеччини, має здійснюватися шляхом публічного оголошення.

У німецькому варіанті чітко відслідковується прагнення максимально спростити й прискорити наказне провадження за рахунок використання технічних засобів і бланків (абз. 3 §689, абз. 1 §702, §§ 703b, 703c). Цим обумовлено низку важливих особливостей, у тому числі тих, що стосуються оформлення заяв про винесення судового наказу (абз. 3 §690) і судових актів (§703b), оскарження судової постанови про відхилення заяви (абз. 3 §691) [3].

Чинне з 1999 р. положення про порядок провадження у справі про неплатоспроможність або бан-

крутство замінило чинне положення про порядок укладання мирових угод уніфікованою процедурою визнання неплатоспроможності, щоб досягти найкращого задоволення на основі гнучких можливостей у рамках автономії кредиторів [18, с. 60]. Для цього правила, зокрема, «пропонують підприємствам (одноосібні торговці, юридичні особи) різні можливості, такі як оздоровлення й оновлення підприємства упродовженням плану ліквідації неплатоспроможності за згодою учасників аж до повного використання (ліквідації) майна боржника для спільного задоволення кредиторів. Ці альтернативи вирішуються на основі заяви про неплатоспроможність тільки на перших зборах кредиторів» [2].

Спрощений порядок розгляду справ про стягнення боргу «відбувається тільки за заявою. Заява може складатися різними способами. Досить заповнити в простій формі заяву-бланк і подати її в дільничний суд» [5].

Для інтернет-користувачів існує інша альтернатива для подачі так званої заяви Barcode. Для цього виду звернення з проханням не потрібен бланк заяви. Через інтернет-сторінку www.online-mahntrag.de запитуються дані заяви, а потім вони можуть друкуватися на простому бланковому папері. Автоматизований спрощений порядок розгляду справ про стягнення боргу, так званий штутгартський порядок, - один із найпоширеніших процесів електронної обробки даних юстиції. З 1982 р. «це один із надійних процесів, за допомогою якого обробляються вже більше 90% усіх німецьких спрощених порядків розгляду справ про стягнення боргу» [10]. Уведений 1 жовтня 1982 р. спочатку тільки для двох штутгартських районних дільничних судів, цей порядок застосовується на основі 470 програм електронної обробки даних із 1 січня 2009 р. в усіх федеральних землях.

Відзначимо, що заяви на наказ про нагадування щодо боргу можуть подаватися в автоматизованому спрощеному порядку розгляду справ про стягнення боргу в такий спосіб:

- за допомогою дистанційної передачі даних (DFÜ) через EGVP або за допомогою допущеного альтернативного продукту за стандартом OSC1;
- як заяву нагадування онлайн (www.online-mahntrag.de) через Інтернет з електронним цифровим підписом через EGVP;
- як заяву Barcode з допоміжною функцією заповнення Online й віддрукованою на звичайному папері (www.online-mahntrag.de);
- на бланку (заяви документа), з 1 грудня 2008 р., проте, вважається недійсною для адвокатів і підприємств інкасації [1].

Переваги участі в електронному процесі обміну даних без документів полягають у такому:

- полегшення праці й економія витрат, так як заяви можуть оброблятися виключно на ПК;
- скорочення помилок шляхом перевірок на несуперечливість;
- короткий термін обробки в суді, так як заяви, подані у формі файлу або через Barcode, обробляються не пізніше наступного робочого дня [13, с. 150].

Таким чином, у Німеччині прискорення наказового провадження не обмежується тільки застосуванням стандартних бланків і форм, активно впроваджуються методи електронної подачі заяви про видачу судового наказу.

Наказне провадження є «видом судочинства, що має виключно письмовий характер, за яким не проводиться усне судове засідання та яке починається з подачі клопотання про винесення судового наказу. Для відкриття звичайного або автоматизованого електронного наказного провадження необхідно заповнення особливих процесуальних бланків, використання яких є обов'язковим» [8, с. 151-158].

Початок наказного провадження в цивільному процесі Німеччини проходить, згідно з вимогами §690 ЦПУ Німеччини, з надходженням до компетентного суду клопотання про винесення судового наказу. Відповідно до абз. 1 §690 ЦПУ Німеччини, клопотання про винесення судового наказу має містити найменування сторін, їхніх законних представників і процесуальних представників; найменування суду, до якого подається клопотання; вимогу із зазначенням конкретних відомостей з необхідного виконання; пояснення того, що вимога не залежить від зустрічного виконання або що зустрічне виконання вже здійснене; найменування суду, якому підсудне позовне провадження [10, с. 59].

При подачі клопотання про винесення судового наказу заявник (або його представник) повинен передусім володіти вичерпною інформацією про боржника як про сторону процесу. При цьому найбільш важливі відомості про адресу боржника необхідні для належної доставки такого судового наказу. У німецькому правопорядку довідки, що містять необхідну інформацію, можуть бути отримані з різного роду державних реєстрів. Судовий збір становить половину вартості збору в порядку позовного провадження, при цьому наступний відклик заявки не звільняє заявника від обов'язку сплатити судові витрати й витрати на послуги адвоката.

Характерною рисою наказного провадження Німеччини можна назвати його дворівневу структуру. Це проявляється в тому, що спочатку боржника шляхом винесення судового наказу закликають добровільно погасити наявні грошові вимоги протягом двотижневого строку виплати або в разі необґрунтованості вимог скористатися засобами процесуального захисту. Тільки після цього в заявника виникає право на подачу клопотання про винесення наказу про виконання й на його основі про видачу виконавчого листа.

У Німеччині судовий наказ «сам по собі не розглядається як судові рішення, винесенням якого закінчується провадження у справі, оскільки він немає ні формальної, ні матеріальної сили судового рішення. Із цих позицій судовий наказ необхідно розглядати як різновид судового проміжного рішення, необхідного для винесення наказу про виконання» [5]. У свою чергу, наказ про виконання (абз. 1 §700 ЦПУ Німеччини) «рівнозначний заочному рішенню суду, зверненому до невідкладного виконання, і тим самим відноситься до інших виконавчих документів, за якими проводиться виконання» [10, с. 16-17].

Необхідно також відзначити, що наказне провадження в Німеччині характеризується високим ступенем застосування електронних засобів подачі документів, обміну інформації й судочинства в режимі віддаленого доступу сторін. Сучасна німецька система цивілістичного процесу є зразковим прикладом впливу прогресивних технологій і засобів обміну даними в рамках діяльності суду зі здійснення правосуддя.

Висновки. Отже, аналіз наказного провадження європейських держав виявив у його правовому регулюванні багато позитивних механізмів, які мають бути введені в наказне провадження України. Так, зокрема, потребують запровадження в українське процесуальне законодавство полегшені способи комунікації між сторонами й судом. Позитивною стороною наказного провадження Німеччини також є те, що воно може здійснюватися не лише суддею, а спеціальним службовцем правосуддя чи службовцем канцелярії суду. При цьому не є обов'язковою присутність адвоката. Якщо внести таке нововведення в судову систему України, то в майбутньому воно дасть змогу розвантажити судову систему нашої держави. Характерною рисою наказного провадження Німеччини є його дворівнева структура. Вона полягає в тому, що суд спочатку закликає сторін домовитися між собою. Наказ виноситься лише тоді, коли сторони не можуть цього

зробити. Варто зазначити, що зараз у Німеччині відбуваються реформи щодо цивільного судочинства. Тому в майбутньому це питання потребуватиме ретельного аналізу.

Література

1. Allgemeines/Entwicklung des Mahnverfahrens. URL: <http://www.amtsgericht-uelzen.niedersachsen.de>.

2. Insolvenzverfahren / Nds. Landesjustizportal. URL: http://www.justizportal.niedersachsen.de/portal/live.php?navigation_id=13295&article_id=56783&psmand=50#VereinfachtesInso.

3. Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung (Band 1 bis 3). München, 2008. 1006 S.

4. Вербіцька М.В. Наказне провадження у цивільному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2011. 19 с.

5. Гражданское процессуальное уложение Германии: Вводный закон к Гражданскому процессуальному уложению / пер. с нем. ; сост., введ. В. Бергманн. Москва : Волтерс Клувер, 2006. 472 с.

6. Загайнова С.К. Судебные акты в гражданском и арбитражном процессе: теоретические и прикладные проблемы : автореф. дисс. ... докт. юрид. наук : 12.00.15. Екатеринбург, 2008. 50 с.

7. Закон об исполнении международных договоров и реализации соглашений Европейского Союза в области признания и обеспечения соблюдения гражданских и коммерческих вопросов (Закон об аккредитации и применении - AVAG). URL: http://www.gesetze-im-internet.com/avag_2001/.

8. Колосова О.О. Наказне провадження як спрощений вид цивільного судочинства. *Право і суспільство*. 2013. № 3. С. 151-158.

9. Конвенция в отношении соглашений о выборе суда (заключена в г. Гааге 30.06.2005).

10. Крымский Д.И. Упрощенные производства в гражданском процессе зарубежных стран : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2011. 26 с.

11. Дяченко С.В. Поняття наказного провадження. *Сучасні питання економіки і права*. 2014. Вип. 1. С. 117-120. URL: <http://www.>

[irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Sper_2014_1_25.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Sper_2014_1_25.pdf).

12. Дяченко С.В., Вовкочин І.В. Принцип змагальності у наказному провадженні цивільного процесу. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=2214.

13. Папулова З.А. Ускоренные формы рассмотрения дел в гражданском судопроизводстве. Москва : Инфотропик Медиа, 2014. 168 с.

14. Самілик Л.О., Кочура І.Ю. Порівняльно-правова характеристика наказного провадження за законодавством України та ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 2. С. 38-40. URL: http://lsej.org.ua/2_2017/12.pdf.

15. Самілик Л.О., Кіраль Г.Ю. Особливості стягнення аліментів на дитину у порядку наказного провадження. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2019. № 3. С. 73-78. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2019/14.pdf.

16. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

17. Шабалін А.В. Деякі питання доказування у спрощеному цивільному провадженні (наказне провадження). *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 1. С. 43-53.

18. Шадловская О.Д. Приказное производство как упрощенная форма гражданского судопроизводства : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2015. 61 с.

Довга М. О.,

здобувач вищої освіти

Навчально-наукового інституту права

Університету Державної фіскальної служби України

ORCID: 0000-0001-9320-0631

Самілик Л. О.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного права та процесу

Університету Державної фіскальної служби України

ORCID: 0000-0002-8912-9147